

Rozpočet Európskej únie

Rozpočet EÚ je určený najmä na investície, a preto na obdobie 5 – 7 rokov Európska únia prijíma dlhodobé plány výdavkov známe ako viacročné finančné rámce (VFR). V dlhodobom rozpočte Európskej únie sa stanovujú priority a obmedzenia v oblasti výdavkov EÚ. Súčasný VFR platí od roku 2021 do roku 2027, pričom rozpočet na rok 2026 predstavuje šiesty rok jeho implementácie a zároveň kľúčový nástroj na prípravu Únie na strategické výzvy nadchádzajúcej dekády.

S problematikou rozpočtu EÚ priamo súvisia jej príjmy, ktoré zahŕňajú príspevky členských krajín, dovozné clá na výrobky z krajín mimo EÚ, príspevok založený na nerecyklovanom odpade z plastových obalov a pokuty udelené podnikom, ktoré nedodržiavajú pravidlá EÚ. Na výške rozpočtu EÚ a spôsobe jeho financovania sa krajiny EÚ dohodnú na niekoľko rokov vopred. Rozpočet je preto financovaný najmä z vlastných zdrojov EÚ, ktorými sú podiel na hrubom národnom dôchodku (HND) každej krajiny v súlade s jej hospodárskou výkonnosťou, dovozné clá na výrobky z krajín mimo EÚ a časť dane z pridanej hodnoty. Z rozpočtu EÚ sa financujú rôznorodé činnosti – od rozvoja vidieckych oblastí a zachovania životného prostredia až po ochranu vonkajších hraníc, posilňovanie obrany a podporu spoločných európskych hodnôt. Rozpočet spolu s nástrojom NextGenerationEU naďalej zohráva významnú úlohu pri zvyšovaní hospodárskej odolnosti EÚ po pandémie ochorenia COVID-19 a pri reagovaní na dôsledky zložitého geopolitického prostredia. O výške rozpočtu a jeho použití rozhodujú spoločne Európska komisia (EK), Rada EÚ (REÚ) a Európsky parlament (EP). Za správu rozpočtu je zodpovedná Komisia, pričom Európsky parlament každoročne posudzuje plnenie rozpočtu z predchádzajúceho roka a na základe odporúčania Rady rozhoduje o udelení alebo neudelení absolútoria Komisii.

Počas obdobia 2021 – 2027 bude Európska komisia, jej agentúry a delegácie spravovať približne 18 % rozpočtu EÚ v rámci priameho riadenia. Národné agentúry, medzinárodné organizácie a krajiny mimo EÚ budú spravovať približne 8 % rozpočtu, čo sa zaraďuje medzi nepriame riadenie. Pokiaľ ide o nástroj NextGenerationEU, väčšina finančných prostriedkov je aj v roku 2026 poskytovaná prostredníctvom Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, ktorý podporuje reformy a investície v členských štátoch EÚ. Tento nástroj zároveň vytvára priestor pre zosúladenie krátkodobých investícií s dlhodobými strategickými cieľmi Únie, vrátane posilňovania strategickej autonómie a celkovej pripravenosti EÚ.

Rozpočet EÚ možno rozčleniť na približne sedem oblastí výdavkov: Jednotný trh; Súdržnosť, odolnosť a hodnoty; Prírodné zdroje a životné prostredie; Migrácia a správa hraníc; Bezpečnosť a obrana; Okolie a svet; Európska verejná správa. V oblasti jednotného trhu chce EÚ v roku 2026 zintenzívniť investície do oblastí výskumu a inovácií, strategickej infraštruktúry, priemyselnej kapacity a jednotného trhu, keďže tieto oblasti sú kľúčové pre dlhodobú konkurencieschopnosť Únie. Programy pod touto hlavičkou majú pomôcť EÚ riešiť spoločné výzvy, akými sú dekarbonizácia, demografické zmeny a rast globálnej konkurencie, a zároveň posilniť podniky a malé a stredné podniky (MSP).

Osobitná pozornosť je v rozpočte na rok 2026 venovaná iniciatíve Readiness 2030, ktorej cieľom je zvýšiť celkovú pripravenosť Európskej únie na krízové situácie, technologické zmeny, bezpečnostné hrozby a ekonomické šoky. Readiness 2030 podporuje investície do strategických dodávateľských reťazcov, civilnej ochrany, kritickej infraštruktúry, obranného priemyslu a schopnosti členských štátov rýchlo reagovať na nové výzvy. Táto iniciatíva zároveň prepája hospodársku konkurencieschopnosť s bezpečnostnými a obrannými prioritami EÚ. InvestEU zostáva jedným z hlavných nástrojov na naštartovanie a udržanie európskeho hospodárstva. Jeho cieľom je mobilizovať verejné a súkromné investície prostredníctvom záruky z rozpočtu EÚ, poskytovať technické poradenstvo a spájať investorov s projektmi, ktoré prispievajú k strategickým prioritám Únie. V roku 2026 sa InvestEU výraznejšie zameriava aj na projekty podporujúce ciele Readiness 2030, najmä v oblastiach energetickej bezpečnosti, obranných kapacít a odolnosti hospodárstva.

V treťom okruhu so zameraním na Prírodné zdroje a životné prostredie zostáva hnacou silou udržateľnosť. Rozpočet EÚ na rok 2026 podporuje investície do udržateľného poľnohospodárstva, lesného hospodárstva a námorných sektorov spolu s opatreniami v oblasti klímy, ochrany životného prostredia, potravinovej bezpečnosti a rozvoja vidieka. Tieto opatrenia prispievajú k dlhodobej odolnosti európskeho hospodárstva a znižovaniu jeho závislosti od vonkajších zdrojov. Časť programov v rámci tejto kategórie výdavkov naďalej podporuje európske poľnohospodárstvo a rybné hospodárstvo a zameriava sa na zvyšovanie ich konkurencieschopnosti. Spoločná poľnohospodárska politika (SPP) sa postupne modernizuje s cieľom zachovať plne integrovaný jednotný trh s poľnohospodárskymi výrobkami v EÚ a zároveň zabezpečiť jeho dlhodobú udržateľnosť. SPP zahŕňa aj priame platby poľnohospodárom, ktorí v priemere dosahujú nižšie príjmy než pracovníci v nepoľnohospodárskych odvetviach. Priame platby zohrávajú kľúčovú úlohu pri zabezpečení stabilnej, kvalitnej a cenovo dostupnej dodávky potravín vyrobených v EÚ.

Program LIFE zostáva hlavným nástrojom EÚ na financovanie opatrení v oblasti životného prostredia a klímy. Podporuje najmä projekty zamerané na ochranu prírody, vody, ovzdušia, zmierňovanie zmeny klímy a adaptáciu na jej dôsledky, čím prispieva k zlepšeniu kvality života obyvateľov EÚ. Na riešenie sociálnych a hospodárskych dôsledkov vyplývajúcich z cieľa dosiahnuť klimatickú neutralitu EÚ do roku 2050 naďalej slúži Fond spravodlivej transformácie. Tento fond podporuje najzraniteľnejšie regióny s vysokou uhlíkovou náročnosťou a pomáha im zvládať hospodárske a sociálne náklady spojené s prechodom na klimaticky neutrálne hospodárstvo.

Štvrtý okruh Migrácia a správa hraníc sa v rozpočte na rok 2026 zameriava na riešenie pretrvávajúcich migračných výziev a na posilňovanie riadenia vonkajších hraníc EÚ. Zvýšená podpora smeruje k zabezpečeniu funkčného azylového systému a k posilneniu kapacít členských štátov v oblasti prijímania, integrácie a návratu migrantov. Azylový a migračný fond pomáha vnútroštátnym orgánom najmä v období bezprostredne po príchode migrantov na územie EÚ a prispieva k rozvoju spoločnej migračnej politiky. V ďalšej oblasti, ktorá sa zameriava na Bezpečnosť a obranu, rozpočet EÚ na rok 2026 reflektuje zhoršené bezpečnostné prostredie v Európe aj v jej bezprostrednom susedstve. Programy v tejto oblasti posilňujú ochranu európskych občanov, zlepšujú obranné kapacity EÚ a poskytujú nástroje na reakciu

na krízy. Európa čelí komplexným vonkajším hrozbám, ktoré si vyžadujú koordinovanú odpoveď na úrovni Únie. V súlade s iniciatívou Readiness 2030 sa osobitný dôraz kladie na zvyšovanie strategickej autonómie EÚ, rozvoj obranného priemyslu a posilnenie civilnej a vojenskej pripravenosti. Európsky obranný fond naďalej podporuje obrannú spoluprácu medzi členskými štátmi a medzi priemyselnými odvetviami všetkých veľkostí vrátane malých a stredných podnikov. Cieľom je podporovať inovácie, vývoj moderných technológií a dosahovať úspory z rozsahu pre členské štáty.

Šiesty okruh Okolie a svet zahŕňa programy, ktoré investujú do vonkajšej činnosti EÚ v susedstve, rozvojových krajinách a vo zvyšku sveta. Táto kapitola zahŕňa aj podporu krajín kandidujúcich na vstup do EÚ. Prostredníctvom týchto nástrojov si EÚ udržiava pozíciu globálneho aktéra a jedného z najväčších poskytovateľov rozvojovej a humanitárnej pomoci na svete. Väčšina nástrojov financujúcich vonkajšiu činnosť EÚ je sústredená v rámci nástroja susedstva, rozvoja a medzinárodnej spolupráce (NDICI). Tento prístup zabezpečuje väčšiu koherentnosť, transparentnosť a flexibilitu financovania. NDICI sa zameriava najmä na európske susedstvo, Afriku a západný Balkán a podporuje priority v oblasti bezpečnosti, migrácie, klimatických zmien a ľudských práv. Humanitárna pomoc zostáva nevyhnutnou súčasťou rozpočtu EÚ a reaguje na rastúce humanitárne potreby spôsobené prírodnými katastrofami, konfliktmi, pandémiami a globálnou utečeneckou krízou.

Posledný okruh je zameraný na Európsku verejnú správu. Hoci je v porovnaní s vnútroštátnymi správami menej rozsiahly, zohráva kľúčovú úlohu pri zabezpečení fungovania inštitúcií EÚ a pri implementácii politík a programov v spoločnom európskom záujme. Rozpočet EÚ na rok 2026 nadväzuje na priority predchádzajúcich rokov, medzi ktoré patrí hospodárska obnova, zelená transformácia, posilňovanie bezpečnosti a obrany a zvyšovanie strategickej pripravenosti Únie. V kontexte pretrvávajúcich geopolitických a ekonomických výziev zohráva rozpočet kľúčovú úlohu pri podpore stability, solidarity a dlhodobej konkurencieschopnosti Európskej únie.

Súčasný všeobecný rozpočet Európskej únie na rok 2026 bol schválený koncom predchádzajúceho roka a stanovujú sa v ňom konkrétne záväzky vo výške približne 201,8 miliardy eur a celkové platby vo výške 158,9 miliardy eur. Rozpočet na rok 2026 nadväzuje na úpravy stropov viacročného finančného rámca, ktoré umožňujú pružnejšie reagovať na bezpečnostné, hospodárske a geopolitické výzvy, ako aj na potrebu posilňovania strategickej autonómie Európskej únie. Medzi hlavné priority rozpočtu EÚ na rok 2026 patrí zvyšovanie strategickej pripravenosti Únie, posilňovanie obrany a bezpečnosti, podpora hospodárskej konkurencieschopnosti a pokračovanie zelenej transformácie. Významná časť rozpočtu je smerovaná na iniciatívu Readiness 2030, ktorá má za cieľ pripraviť EÚ na budúce krízové situácie, zabezpečiť kontinuitu kritických dodávateľských reťazcov a posilniť civilné aj vojenské kapacity členských štátov.

Dlhodobý rozpočet EÚ na roky 2021 – 2027 spolu s nástrojom NextGenerationEU naďalej predstavuje kombinovanú finančnú kapacitu vo výške 2,018 bilióna eur v bežných cenách. Tento balík pozostáva z viacročného finančného rámca vo výške 1,211 bilióna eur a dočasného nástroja NextGenerationEU vo výške 806,9 miliardy eur, ktorý slúži na podporu

reforiem, investícií a zvyšovanie odolnosti hospodárstva EÚ. Z makroekonomického hľadiska sa hospodárstvo EÚ v roku 2025 vyznačovalo miernym, ale stabilným rastom, pričom rozpočet na rok 2026 je navrhnutý tak, aby podporil udržateľný hospodársky rast a zároveň obmedzil negatívne dôsledky externých šokov. Celkový hospodársky výkon EÚ zostáva koncentrovaný najmä v niekoľkých členských štátoch, pričom Nemecko, Francúzsko a Taliansko spolu naďalej tvoria viac než polovicu hospodárskeho výkonu Európskej únie.

HDP členských štátov EÚ:

Nemecko – 4,7 biliónov dolárov (24,3% hospodárstva EÚ)
Francúzsko – 3,2 biliónov dolárov (16,4% hospodárstva EÚ)
Taliansko – 2,4 biliónov dolárov (12,2% hospodárstva EÚ)
Španielsko – 1,7 biliónov dolárov (8,9% hospodárstva EÚ)
Holandsko – 1,2 biliónov dolárov (6,3% hospodárstva EÚ)
Poľsko – 863 miliárd dolárov (4,4% hospodárstva EÚ)
Belgicko – 662 miliárd dolárov (3,4% hospodárstva EÚ)
Švédsko – 609 miliárd dolárov (3,1% hospodárstva EÚ)
Írsko – 561 miliárd dolárov (2,9% hospodárstva EÚ)
Rakúsko - 536 miliárd dolárov (2,8% hospodárstva EÚ)
Dánsko – 412 miliárd dolárov (2,1% hospodárstva EÚ)
Rumunsko – 381 miliárd dolárov (2,0% hospodárstva EÚ)
Česko - 343 miliárd dolárov (1,8% hospodárstva EÚ)
Fínsko - 306 miliárd dolárov (1,6% hospodárstva EÚ)
Portugalsko – 303 miliárd dolárov (1,6% hospodárstva EÚ)
Grécko – 253 miliárd dolárov (1,3% hospodárstva EÚ)
Maďarsko – 229 miliárd dolárov (1,2% hospodárstva EÚ)
Slovensko - 143 miliárd dolárov (0,7% hospodárstva EÚ)
Bulharsko - 108 miliárd dolárov (0,6% hospodárstva EÚ)
Luxembursko – 91 miliárd dolárov (0,5% hospodárstva EÚ)
Chorvátsko – 90 miliárd dolárov (0,5% hospodárstva EÚ)
Litva – 83 miliárd dolárov (0,4% hospodárstva EÚ)
Slovinsko - 73 miliárd dolárov (0,4% hospodárstva EÚ)
Lotyšsko - 46 miliárd dolárov (0,2% hospodárstva EÚ)
Estónsko – 43 miliárd dolárov (0,2% hospodárstva EÚ)

Cyprus – 35 miliárd dolárov (0,2% hospodárstva EÚ)

Malta – 24 miliárd dolárov (0,1% hospodárstva EÚ)